

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ Տ. Տ. ԶԱՐԵՅ Ա.Ի ԵՐԱՆԱՇՆՈՐՀ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Զարեհ Ա. Կաթողիկոս եղած էր Կիլիկիան Սթոռի Միաբանության միջին սերունդի անդամներէն մէկը, գլխաւորաբար վարչական գործունէութեամբ իր սպասարարութիւնը մատուցած Հայց. եկեղեցիին, իբրեւ անոր առաքինի, հաւատարիմ, անձնուէր ու քաջ գինուորներէն մէկը:

Ծնած էր 14 Փետրուար 1915ին՝ Մարաշ: Աւագանի անունն էր Սիմոն Փայասլեան: Մանկութիւնը անցուցած էր իր ծննդավայրին մէջ մինչեւ 1922 թուականը, երբ իր ծնողքին հետ գաղթելով եկած էր Հալէպ, ուրկէ Համա, ուր մնացած էր մինչեւ 1924 թուականը:

1924ին կը հաստատուի ծնողքին հետ Հալէպ: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանին մէջ, ինչպէս նաեւ Հայկազեան դպրոցին մէջ, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլար 1929ին: Տարի մը կը հետեւի Հալէպի Յիսուսեան Միաբանութեան դպրոցի դասընթացներուն:

1930 թուականը իր կեանքին մէջ կենսական նշանակութիւն մը ունեցած էր: Արդիւնաբեր, երբ Կիլիկիան Դպրեմանքի բացման լուրը առած էր, իր պատանի հոգին անոր առաքելութեան գաղափարին հաղորդակից եւ եկեղեցւոյ ծառայութեան զգացումով խանդավառուած էր, զինք նետելով նորարաց դպրեմանքի յարկէն ներս, որուն առաջին զաւակներէն մէկը կը դառնար եւ նաեւ արժանաւորագոյններէն մէկը կը հանդիսանար հետագային:

Դպրեմանքի ուսման հնգամսայ շրջանը աւարտելով, 1935ին կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուէր, վերակոչուելով Տ. Զարեհ Աբեղայ:

1935-36 տարեշրջանին, նորընծայ Տ. Զարեհ Աբեղայ կը վարէ տեսչութեան պաշտօնը Անթիլիասի Մեսրոպեան վարժարանին, միանգամայն դասեր ստանձնելով դպրեմանքի մէջ: Նոյն տարեշրջանին կը զրէ իր աւարտաճառը, որ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մըն էր աւելի քան 300 էջերու մէջ սեղմուած, Յովհան Ոսկեբերանի «Մատթէի Մեկնաբանութիւն»ի մասին:

1936-38ի միջոցին, երկու տարիներ, առիթ կ'ունենայ Եւրոպա ուղեւորելու եւ Պրիւքսէլի համալսարանին մէջ հետեւելու Արեւելագիտութեան եւ Պատմութեան դասընթացներուն: Մտերմական շատ սերտ յարաբերութիւն կ'ունենայ հռչակաւոր պատմաբան եւ քիւզանդագէտ Փրօֆ. Ն. Ազոնցի հետ:

Եւրոպայի մէջ երկամսայ իր ուսումը աւարտելէ ետք, Անթիլիաս կը վերադառնար 1939ին եւ կը նետուէր ծառայութեան ասպարէզին մէջ, առանց խնայելու ճիգ, յոգնութիւն, տառապանք:

Կաթողիկոսարանէն կը նշանակուի խնամատար Պատիթի, Թարթուսի եւ Թրիփոլիի մէջ ապաստան գտած հայ գաղթականներուն, որոնք Սանճագի պարպումին հետեւանքով իրենց բնակարաններէն դուրս նետուած էին: Դաղթական ժողովուրդի կացուածքին յատուկ բոլոր դառնութիւնները կը ճաշակէ, բայց չի՝ դառնանար...: Արդիւնաբեր տես սիրոյ եւ ծառայութեան, համեստութեան եւ բարութեան զգացումները իր հոգիին տիրական ապրումները եղած էին եւ մնացին մինչեւ վերջ:

1940ին, Բերիոյ թեմի խառն ժողովէն կ'ընտրուի Առաջնորդական Տեղապահ, երեք տարիներ տեղապահի համեստ անունին տակ, ծնունդաստիճամբ եւ յաջողութեամբ կը կատարէ իր առաջնորդական պարտաւորութիւնները եւ կը յայտնարեն վարչական կեանքի համար շատ էական պայմաններ եղող յատկանիշներ՝ ուղղամտութիւն, անաչառութիւն, անյիշալարութիւն եւ այլ առաքինութիւններ, որոնք կը զսպանակութիւն սիրոյ եւ բարութեան հիմնական զգացումներէն՝ իր անծին խոր էութիւնը կազմող:

Եւ ահա, այս բոլորով, 1943ին Թեմի ժողովուրդին սէրն ու վստահութիւնը գրաւած, կ'ընտրուի Առաջնորդ, պաշտօն՝ զոր վարեց մինչեւ իր կաթողիկոսական ընտրութիւնը:

1944 Սեպտ. 10ին Մայրապնութեան աստիճան կը ստանայ:

Իսկ 1947 Փետրուար 16ին, եպիսկոպոսութեան աստիճանին կը կոչուի Երանաշնորհ Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոսի ձեռամբ:

Ջարեհ Կաթողիկոս իր 16ամեայ առաջնորդական գործունէութեան ընթացքին հանդիպած էր մէկէ աւելի եւ մէկը միւսէն աւելի ծանր շրջաններու, տաղնապալի դէպքերու, թէ՛ արտաքին եւ թէ՛ ներքին, թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ ազգային նեղութեանց եւ վերիվայրուիմներու:

Արտաքին ճակատի վրայ գիտցած էր միշտ ըլլալ իմաստուն, շրջահայեաց, արաք ազնիւ ժողովուրդի եւ բարեխնամ պետութեան կողքին գտնուելով եւ զօրավիգ հանդիսանալով անոնց:

Սուրիական ազատագրական պայքարի շրջանին եւ կամ աւելի ուշ, եղած էր միշտ կորովի, քաջ եւ աննահանջ, շատ յաճախ հիացում ազդելով Քրիստոնեայ այլ եկեղեցիներու հոգեւոր պետերուն եւ նոյնիսկ Սուրիոյ պետական անձնաւորութիւններուն: Այս բոլորով՝ կրցած էր վայելել սէրը, համակրանքը ու խոր վստահութիւնը օտար շրջանակներուն եւ այդու յաջողած էր բարձր պահել դիրքը, վարկն ու պատիւը հայ համայնքին յաջա պետութեան եւ ժողովուրդին:

Եւ խորապէս իր մէջ անձնուէր եւ բազմարդին մշակը գնահատելով, Սուրիական կառավարութիւնը զինք պատուած էր Արժանեաց Ա. կարգի շքանշանով:

Ամենէն աւելի բեղուն անդաստանը իր ընդհանուր գործունէութեան դաշտին մէջ եղաւ կրթական մարզը:

Իր կրթական գործունէութեան զեղեցկօրէն վկայող կոթողը Քարէն Եփփէ ձեւարանն էր, որուն հիմնարկութիւնը իր անձնական նախաձեռնութեամբ սկսաւ եւ իր շուրջ բոլորուած գիտակից ու նուիրեալ ազգայիներու գործակցութեամբ աւարտեցաւ:

1956 Փետրուար 20ին, Կիլիկիոյ Աթոռի Պատգամաւորական ժողովը միաձայնութեամբ Գերշ. Տ. Ջարեհ Ա. եպիսկոպոսը կ'ընտրէր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս: Իսկ օծումը տեղի կ'ունենար նոյն տարուան Սեպտեմբեր 2ին, ժողովրդային անկաւրագրելի խանդավառութեամբ:

Ջարեհ Ա. Կաթողիկոս իր զահակալութեան շրջանին մեծապէս գնահատուելով Լիբանանեան Կառավարութենէն, արժանացած էր Լիբանանեան Ա. Կարգի Արժանեաց շքանշանին, ինչպէս նաեւ Յունաստանի Փօլ Թագաւորէն պարգեւատրուած էր Սուրբ Գէորգի Արքայական մեծ շքանշանով: